

Lausunto

31.01.2022

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Eduskunta ja ministeriöt

Yleiset huomiot esityksestä

Yleistä

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti Suomeen on tarkoitus säätää laki avoimuusrekisteristä. Lain tarkoituksena on ”päätoksenteon läpinäkyvyyden parantaminen ja sitä kautta epäasiallisen vaikuttamisen torjunta sekä kansalaisten luottamuksen vahvistaminen”.

Rud Pedersenin näkemyksen mukaan avoimuus ja läpinäkyvyys ovat hyviä asioita ja kuuluvat länsimaiseen demokratiaan. Demokratiaan kuuluu myös yhteiskunnallinen vaikuttaminen – lobbaus – riippumatta tekijästä tai tekijän resursseista. Näiden kahden ulottuvuuden yhdistäminen avoimuusrekisterissä on varsin kannatettava asia.

Rud Pedersenin kaltaisten toimijoiden tehtävä on auttaa asiakkaita viestimään päättäjille päätösten seurauksista omista näkökulmistaan, mikä hyvin toteutettuna edesauttaa hyvän ja laadukkaan yhteiskunnallisen päätöksenteon toteutumista.

Yksityiskohtaisia huomioita

Soveltamisala

Luonnoksen mukaan avoimuusrekisteriin rekisteröitäisiin tietoja sellaisesta oikeushenkilöiden ja yksityisten elinkeinonharjoittajien harjoittamasta vaikuttamistoiminnasta ja siihen liittyvästä ammattimaisesta neuvonnasta, joka kohdistuu eduskuntaan, ministeriöihin ja valtion virastoihin. Lausunnonantaja kuuluu ammattimaista neuvontaa antaviin yrityksiin.

Rud Pedersen esittää kantanaan, että ensivaiheessa olisi hyvä keskittyä avaamaan vaikuttamista, joka kohdistuu eduskuntaan ja ministeriöihin. Näissä instansseissa valmistellaan ja päätetään suomalaisesta lainsäädännöstä ja valtion talousarviosta, jotka muodostavat kuitenkin ylivoimaisen osan vaikuttamisen kohteista Suomessa.

Voimaantulo

Esityksen mukaan vaikuttamistoiminnan neuvonnasta ilmoitettaisiin muun muassa asiakkaan toiminimi ja yhteystiedot sekä asiakkaan puolesta tehtävän yhteydenpidon kohteet ja aiheet. Vaikuttamistoiminnasta ilmoitettaisiin kaksi kertaa vuodessa, toukokuun ja marraskuun aikana. Toukokuussa ilmoitettaisiin lisäksi arvio edellisen kalenterivuoden aikana vaikuttamistoimintaan käytetyistä resursseista.

Rud Pedersen esittää huomionsa siitä, että vaikuttamisviestinnän konsulttiyhtiöllä ja sen asiakkaila tulee olla riittävä aika valmistautua julkistamisen aloittamiseen. Jos asiakkaan kanssa sovitaan vuoden mittaisesta yhteistyöstä ja ilmoitusvelvollisuuden on tarkoitus astua voimaan esimerkiksi keväällä 2023, konsulttiyhtiön tulisi jo syksyllä 2022 pystyä informoimaan asiakasta siitä, miten ja millä laajuudella julkistaminen toteutuu asiakkaan kohdalla vuoden 2023 aikana.

Esitämme siis näkemyksenämme sen, että siirtymäajan tulee olla tarpeeksi pitkä, jotta kaikki julkistamisen piiriin kuuluvat tahot ovat vaatimuksista tietoisia ennen vaikuttamistyön aloittamista. Lisäksi olisi hyvä tarkemmin määritellä, mitä ”vaikuttamistoimintaan käytetyillä resursseilla” tarkoitetaan, jotta koko ala voi toimia yhdenmukaisesti.

Tapaamisten ilmoittaminen

Rud Pedersen esittää huomionaan sen, että tapaamisten ilmoittamisessa on syytä välttää päällekkäisyyksiä. Jos konsulttiyhtiö on itsenäisesti hoitanut tapaamisia asiakkaan puolesta, ilmoitusvelvollisuus on konsulttiyhtiöllä. Jos taas asiakas hoitaa tapaamisen, konsulttiyhtiön ei tarvitse tapaamista ilmoittaa, vaikka tapaaminen olisi sisällytetty asiakkaan suunnitelmaan.

Toteutumaton vaikuttaminen

On syytä tuoda esille se, mikä ehdotuksestakin on luettavissa, että vaikuttamistoiminnan neuvonta ei aina johda toimenpiteisiin. Erilaisista suunnitelmista saatetaan luopua prioriteetti- ja resurssikysymysten takia. Jos neuvonantoa harjoittavilta tahoilta edellytetään kaiken päättäjiin kohdistuvan neuvonannon julkistamista, on hyvin todennäköistä, että listalle päätyy projekteja, jotka eivät koskaan toteudu.

Näkisimme, että avoimuusrekisterin on tarkoitus luoda todellista tilannekuvaa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, eikä vain sen aikomisesta.

Neuvonantoyrityksen muu neuvonta

Rud Pedersen lähtee siitä, että lain soveltamisala ja vaikuttamistoiminnan määrittely koskee myös neuvonantoa harjoittavien yritysten toimintaa. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan ”vaikuttamistoiminnan suunnittelun” ja ”muun neuvonnan liittyen vaikuttamistoimintaan tai vaikuttamistoiminnan aiheeseen” tulee siis olla pitkäjänteistä ja kohdistua soveltamisalan päättäjiin.

Näin ollen muu liikkeenjohdon konsultointi, jota useimmiten tehdään salassapitosopimuksen piirissä, ei voi kuulua ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Tällaista työtä voivat olla esimerkiksi liiketoimintastrategiat, koulutukset ja erilaiset fasilitoinnit. Kyseessä olevaa kohtaa on luultavasti perusteltua tarkentaa jo lain antovaiheessa.

Yhteydenpito ”omaan lukuun”

Esityksessä kuvataan, että ammattimaisesti vaikuttamistoiminnan neuvontaa harjoittavat tahot ”pitävät yhteyttä vaikuttamistoiminnan kohteisiin myös omaan lukuunsa” ja että tällainen toiminta olisi ”merkittävä osa toiminnasta”. Kuvaus on jossain määrin mielenkiintoinen.

Rud Pedersen haluaa tässä yhteydessä viitata Edunvalvontafoorumin Edunvalvonnan eettisiin ohjeisiin ja siihen, että päättäjälle tulee aina olla selvää, kenen asialla vaikuttaja on. Jos toimeksiantoa ei ole, ei ole myöskään mitään vaikuttamista.

Yrity maailmassa verkostoitumista ympäröivän yhteiskunnan eli tapaamisia sidosryhmien kanssa pidetään yleensä hyvänä asiana ja osana työtehtäviä. Erityisesti näinä vastuullisuuden kulta-aikoina on tärkeää ymmärtää, mitä kuluttajat ja päättäjät haluavat yrityksiltä ja yhteisöiltä, ja mitä yhteiskunnassa seuraavaksi tapahtuu. Jos tällaisessa neuvontaa harjoittavan tahon ja päättäjän tapaamisessa ei puhuta asiakkaan toimeksiannosta, emme näe syytä sisällyttää sitä julkistamisvelvollisuuden piiriin.

Toinen hankala rajanveto kyseisessä kohdassa liittyy työntekijöiden mahdolliseen omaan puoluepoliittiseen toimintaan ja ystäviin, kuten entisiin työkavereihin tai esihenkilöihin. Tietyissä ammatissa toimiminen ei voi tarkoittaa viranomaisten oikeutta puuttua kenenkään yksityiselämän suojaan. Lisäksi pidämme erittäin tärkeänä, ettei lainsäädännöllä ohjata luopumaan yhteiskunnallisesta osallistumisesta. Tämä olisi väärä viesti päättäjiltä aikana, jolloin osallistumisen vähäisyys nähdään ongelmaksi.

Väärinkäsitysten ja rajanveto-ongelmien välttämiseksi ehdotamme, että tämä kohta poistetaan ehdotuksesta kokonaan, vaikka ehdotettu sääntely onkin ”voidaan ilmoittaa” -tasoinen.

Lopuksi

Suurin este vaikuttajaviestinnälle on se, että valtionhallinnon ja politiikan ulkopuoliset toimijat eivät tunne ja/tai ymmärrä yhteiskunnallisia päätöksentekoprosesseja, eivätkä ne näin ollen pysty osallistumaan yhteiskunnalliseen prosessiin rakentavalla tavalla.

Toivomme, että avoimuusrekisteri omalta osaltaan vie vaikuttamiseen ja lobbaamiseen liittyvää keskustelua eteenpäin normalisoiden vaikuttamista niin, että päättäjät kokevat, että on hyvä asia keskustella erilaisten sidosryhmien kanssa ennen päätösten tekemistä. Tällöin rekisteristä on oikeasti hyötyä yhteiskunnallemme ja päätöksentekojärjestelmälle.

Korpivaara Susanna
Rud Pedersen Public Affairs